

Tetmajer

malarstwo/painting

BOSZ
art

Włodzimierz Tetmajer
około 1895

Włodzimierz Tetmajer
ca. 1895

Tetmajer

malarstwo/painting

BOSZ
art

Stefania Krzysztofowicz- -Kozakowska	Wstęp i wybór reprodukcji	Introduction and selection of reproductions
Jakub Kinel, Władysław Pluta	Projekt graficzny	Graphic design
Jakub Kinel	Skład publikacji	DTP
Magdalena Plaza	Redakcja	Editing
Beata Kowalczyk	Korekta	Proofreading
Anna Basara / ExLibro	Tłumaczenie	Translation
Ivan Kinsman / ExLibro	Korekta tłumaczenia	Proofreading of translation
Studio Kolor, Głogów Małopolski	Przygotowanie do druku	Prepress
Drukarnia Perfekt, Warszawa	Wydrukowano w Polsce	Printed in Poland
ISBN 978-83-7576-822-0	Wydanie pierwsze	First edition

© Copyright by BoSz,
Olszanica 2024

© Copyright for text and
selection of reproductions
by Stefania Krzysztofowicz-
-Kozakowska

BOSZ®

Wydawnictwo BoSz
Szymanik i wspólnicy sp. jawna
38-722 Olszanica 311

ul. Przemysłowa 14
38-600 Lesko
tel. +48 13 469 90 00
fax +48 13 469 61 88
e-mail: biuro@bosz.com.pl
www.bosz.com.pl

Wydawca

Biuro

Published by

Office

W krakowskim środowisku intelektualnym XIX wieku zrodziła się moda na folklor, fascynacja barwnością strojów i żywiołowością obyczajów chłopów. Moda ta posiadała swoją genezę w neoromantyzmie, a także w idei solidaryzmu narodowego, braterstwa inteligencji i ludu oraz wierze w siły witalne chłopów. Efektem tych poglądów było wyłonienie się pod koniec lat osiemdziesiątych XIX wieku grupy malarzy zafascynowanych folklorem i krajobrazem podkrakowskiej wsi Bronowice. Był wśród nich „szczerzy malarz ludu” Włodzimierz Tetmajer (1861–1923) – malarz i polityk ugrupowania PSL „Piast”.

Studiował filozofię na Uniwersytecie Jagiellońskim i malarstwo historyczne w akademii wiedeńskiej pod kierunkiem Christiana Griepenkerla. W latach 1882–1886 był uczniem krakowskiej Szkoły Sztuk Pięknych u Władysława Łuszczkiewicza, Floriana Cynka, Leopolda Löfflera, a w okresie 1886–1889 studentem akademii monachijskiej u Alexandra Wagnera. Reminiscencją szkoły monachijskiej jest namalowana „sosami monachijskimi” około 1895 r. kompozycja *Stara piosenka – Marsz Skrzyneckiego*. Po kolejnych studiach w paryskiej Académie Colarossi ostatecznie zakończył edukację artystyczną w Krakowie, w pracowni Jana Matejki.

W 1899 r. został członkiem prestiżowego Towarzystwa Artystów Polskich „Sztuka”, by w 1908 r. wstąpić do opozycyjnej, krytykującej hermetyczność „Sztuki”, grupy „Zero”.

The 19th-century intellectual circles of Kraków were the birthplace of a fashion for folklore, passion for multicoloured outfits and the vibrancy of peasant customs. Such fashion dated back to Neo-Romanticism as well as the idea of national solidarity, the brotherhood of the intelligentsia and the common folk, and the belief in the vitality of peasants. In the late 1880s, those views resulted in the emergence of a group of painters fascinated with the folklore and landscape of the village of Bronowice near Kraków. Among them was the “sincere painter of the people” Włodzimierz Tetmajer (1861–1923) – a painter and politician of the Polish People’s Party “Piast”.

He studied philosophy at the Jagiellonian University and historical painting at the Academy of Fine Arts Vienna under Christian Griepenkerl. Between 1882–1886, he was a student of the School of Fine Arts in Kraków, taught by Władysław Łuszczkiewicz, Florian Cynk, Leopold Löffler, and between 1886–1889, a student at the Academy of Fine Arts Munich under Alexander von Wagner. A reminiscence of the Academy in Munich was the composition *Old Song – Skrzynecki’s March*, painted with the so-called “Munich sauces” around 1895. After yet another course at the Académie Colarossi in Paris, he finally completed his artistic education in Kraków in Jan Matejko’s studio.

In 1899, he became a member of the prestigious Society of Polish Artists “Sztuka”, only to join the opposing

W sierpniu 1890 r. Włodzimierz Tetmajer ożenił się w tajemnicy przed rodziną z córką bronowickiego chłopca, Anną Mikołajczykówną; był to pierwszy skandaliczny mezalians w krakowskim środowisku artystycznym wspomniany przez Ignacego Maciejowskiego-Sewera w niewielkiej książeczce wydanej w 1898 r., *Bajecznie kolorowa*, opisującej historię „odkrycia” przez Włodzimierza Tetmajera Bronowic i jego fascynację folklorystyczne. Tetmajer zamieszkał w Bronowicach; w jego domu odbyła się słynna z dramatu *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego uroczystość weselna Lucjana Rydla z siostrą Tetmajerowej – Jadwigą. Tetmajer stał się jednym z bohaterów dramatu – Gospodarzem, autorem słów „chłop potęgą jest i basta”, któremu Wernyhora wręczył złoty róg.

Włodzimierz Tetmajer znakomicie zaadaptował się w nowym środowisku; krakowską sukmanę nosił z podobną elegancją jak frak, a urok podmiejskiego folkloru stał się wiodącym tematem jego malarstwa; z kolei Anna Tetmajerowa w tradycyjnym stroju krakowskim była przyjmowana na salonach tamtejszej arystokracji i mieszczaństwa; często też pozowała do obrazów, zawsze w stroju chłopskim.

Artysta niemal całe swoje życie artystyczne poświęcił malarstwu inspirowanemu podkrakowskim folklorem; malował krzepkich chłopów w sukmanach, dorodne dziewczyny w kolorowych spódnicach, białych koszulach, kraciastych chustach. Portretował swoją wiejską rodzinę, znaną m.in. z obrazu

group “Zero” in 1908, criticising the restrictedness of “Sztuka”.

In August 1890, Włodzimierz Tetmajer secretly married the daughter of a peasant from Bronowice, Anna Mikołajczykówna, which became the first scandalous *mésalliance* in Kraków artistic circles, described by Ignacy Maciejowski-Sewer in his tiny book published in 1898, *Fabulously Colourful*, telling the story of how Włodzimierz Tetmajer “discovered” Bronowice and his folklore fascination. Tetmajer moved to Bronowice; his house was the setting of the famous wedding of Lucjan Rydel and Jadwiga, the sister of Tetmajer’s wife, recreated in Stanisław Wyspiański’s play *The Wedding*. Tetmajer became one of the characters in the play – the Host – who said that “the peasants are mighty”, and who received the golden horn from Wernyhora.

Włodzimierz Tetmajer blended in perfectly with the new society; he wore the Kraków sukmana as elegantly as a tailcoat, and the charms of suburban folklore became the main theme of his painting. Furthermore, Anna Tetmajer, wearing traditional Kraków attire, was received in the salons of the local aristocracy and bourgeoisie; she also often posed for paintings, always in a peasant outfit.

The artist dedicated almost his entire artistic life to painting inspired by the folklore of the Kraków region; he painted burly peasants in sukmanas, buxom girls in colourful skirts, white blouses, and chequered head scarves.

Dorobek z 1905 r., ze stojącą w zacie-nionym sadzie krzepką chłopską żoną i sześciorgiem dzieci. Ze szczególnym zaangażowaniem ilustrował obyczaje wsi podkrakowskiej, takie jak zaloty czy zaręczyny, portretował pannę młodą w stroju weselnym, a przede wszystkim tętniące wrzawą, wesołością, galopadą koni orszaki weselne.

Podjmował również tematykę religijną oraz obrzędową, spośród których na szczególną uwagę zasługuje monumentalne płótno *Święcone* (1897), z tłumem chłopek w strojach krakowskich, skupionym wokół księdza. Prosta scena stała się dla Włodzimiera Tetmajera pretekstem do podjęcia zagadnień formalnych: przyjęcia szczególnego kadru kompozycji, wprowadzenia zimnego, wiosennego oświetlenia, kontrastów intensywnych plam barwnych o przewadze zgaszonych czerwieni i bieli, bogatej faktury grubo i szeroko kładzionych farb.

Obraz *Święcone* Tetmajer pokazał Janowi Matejce, który wypowiedział znamienne słowa: „Do was należy powietrze i słońce, ja zaś zostanę ze starymi królami (...). Dobrze, że pan poszedł tą drogą obraz mi się podoba, proszę go skończyć (...). Ja, proszę pana, doskonale widzę, kto studiuje naturę i ma coś do powiedzenia, a kto studiuje cudze obrazy”¹.

Nieustającym tematem malarstwa Tetmajera stała się – obok pejzażu – praca w polu, przede wszystkim *Żniwa*, traktowane zazwyczaj szkicowo, dla których tło stanowią łąny zbóż, znane też z samodzielnych szkiców.

He portrayed his peasant family, known among others from the painting *Everything One Owns* from 1905, featuring his sturdy peasant wife and six children standing in a shaded orchard. He was particularly fond of illustrating the customs of the Kraków countryside, such as courtship or betrothal, portraying a bride in a wedding dress, and most of all the bustling, merry wedding processions with galloping horses.

He also tackled religious and ritual themes, of which the most noteworthy is his monumental canvas *Blessing of Easter Food* (1897), with a crowd of peasant women in Kraków outfits gathered around a priest. The simple scene became for Włodzimierz Tetmajer a pretext to explore formal issues: adopting a particular composition frame, introducing cold, spring light, contrasts of vibrant colour spots with a predominance of muted reds and whites, and rich textures of thickly and widely applied paints.

Tetmajer showed *Blessing of Easter Food* to Jan Matejko, who said the salient words: “Yours are the air and the sun; I shall stick to the old kings (...). It is good that you went down this route, I like the painting, please finish it (...). I, sir, can see who studies nature and has something to say, and who studies others’ paintings.”¹

A recurring subject of Tetmajer’s paintings was – next to landscape – work in the field, and most of all *Harvest*, treated usually as sketches, with the background of corn fields, also known from separate sketches.

*Muzykanci w Bronowicach
(Kolęda)*
1891
olej na płótnie
106 × 182 cm

*Musicians in Bronowice
(Carolling)*
1891
oil on canvas
106 × 182 cm

Kolędnicy przed chatą
(Przed karczmą)
1893
olej na płótnie
61 × 93 cm

Musician in Bronowice
(In front of a Tavern)
1893
oil on canvas
61 × 93 cm

Zaloty (W karczmie)
1894
olej na płótnie
93 × 150 cm

Courtship (In the Inn)
1894
oil on canvas
93 × 150 cm

*Święcone (Święcone
w Bronowicach)*
1897
olej na płótnie
134 × 248 cm

*Blessing of Easter Food (Blessing
of Easter Food at Bronowice)*
1897
oil on canvas
134 × 248 cm

Rodzina Mikołajczyków
około 1901
olej na płótnie
59 × 89 cm

The Mikolajczyk Family
ca. 1901
oil on canvas
59 × 89 cm

Dwie dziewczyny wiejskie,
córki artysty, Jadwiga i Maria
Magdalena
około 1905–1906
olej na płótnie
50 × 40 cm

Two Peasant Girls,
the artist's daughters, Jadwiga
and Maria Magdalena
ca. 1905–1906
oil on canvas
50 × 40 cm

Jawnogrzysznicia bronowicka
około 1907–1914
olej na płótnie
134 × 248 cm

A Wanton from Bronowice
ca. 1907–1914
oil on canvas
134 × 248 cm

*Scena ludowa –
król wśród chłopów
około 1910–1914
olej na płótnie
65,5 × 128 cm*

*Folk Scene –
King Among Peasants
ca. 1910–1914
oil on canvas
65,5 × 128 cm*

Włodzimierz Tetmajer

(1861–1923) – jeden z najciekawszych malarzy i grafików okresu Młodej Polski, pisarz, działacz ludowy i niepodległościowy. Zasłynął skandalicznym na owe czasy małżeństwem z chłopką, Anną Mikołajczykówną. Zafascynowany polskim folklorem i krajobrazem podkrakowskich Bronowic, uwieczniał głównie mieszkańców wsi, ich zwyczaje i obrzędy, często też portretował własną rodzinę, a „wieś bajecznie kolorową” ilustrował formą opartą przede wszystkim na bogatej palecie barw i żywiołowości. Tetmajer w swojej sztuce podejmował również tematy sakralne i patriotyczne.

Włodzimierz Tetmajer

(1861–1923) – one of the most fascinating painters and graphic artists of the Young Poland period, writer, social and independence activist. He became famous for the then scandalous marriage with a peasant, Anna Mikołajczykówna. Passionate about Polish folklore and the landscape of Bronowice near Kraków, he mostly depicted villagers, their customs and traditions, often his own family. He also illustrated the “fabulously colourful countryside” by means of a form based mostly on a rich selection of colours and dynamics. In his art, Tetmajer also explored sacred and patriotic themes.